

copiat. 2 ff. 4. 201.

Sammelbot "

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

9.

2. D. B. V.
DISSERTATIO PHILOLOGICA

DE
צד"י מקלט בלויים
SIVE

**PRAESIDIARIIS
LEVITARVM
VRBIBVS,**

Quam
AVSPICIO
SERENISSIMI PRINCIPIS ATQVE DOMINI
DOMINI
FRIDERICI AVGVSTI

ELECTOR. SAXON. HEREDIS,
IV. NON. IANVAR. A. R. G. M D CCXV.
IN AVDITORIO MAIORI

Publice tuebuntur
PRAESES

**JO. CHRISTOPHORVS
VVICHMANNSHAVSEN,**

Linguarum Orientalium Prof. Publ. Facult. Philosoph. Senior,
& Biblioth. Academ. Director,

&
RESPONDENS

M. DANIEL ROSENFELD,
Lipsiensis.

VVITTEBERGAE, TYPIS SCHROEDERIANIS.

DISSERTATIO PHILOLOGICA
DE
ערי, מקלט בלדוים
SIVE
PRAESIDIARIIS LEVITARVM VRBIBVS.

I.

DE Praesidiariis Levitarum Urbibus, ad quas sanguine commaculati, salutis causa, se recipere, tutoque ibidem, postquam fuerant innocentes in iudicio deprehensi, delitescere poterant, & MOSES *Exod. XXI. Num. XXXV. Deut. IV. & XIX. & IOSVA. Cap.*

XX. nos informant, quod in *Israele* sex in universum, urbes illiusmodi, olim extiterint, tres scilicet *Trans-Jordanem*, & totidem *Cis-Jordanem*. Ista ut prius per *MOSEN, Num. IV. 43.* quam hae, constitutae fuerint, religiosum tamen, sive asylii jus, vel potius, juris hujus exercitium, ante, *Transjordaninae*, indeptae non sunt, quam reliquae etiam tres, *Cis-Jordanem*, sive in ipsa *Palaeestina*,

A 2

stae,

fitae, ad peculiarem hunc, per IOSVAM, I. c. v. 7. usum se-
 pararentur. להיכן, inquit hunc in finem MISCHNA
 מסכת מנחות | *Cap. II. Sect. 4.* גולין לערי מקלט
 שלש שבעבר הירדן ושלש שבארץ כנען שני את ג'
 הערים התנו וגומ' ער שלא נבחרו שלש שביאי לא
 היו שלש שבעבר הירדן קולטות שני שש ערי מקלט תהיינה
 ער שיהיו שלשתן קולטות כאחר:
*Quorsum fugiunt ex-
 utes? Ad urbes receptas: tres ultra Iordanem; tres,
 quae sitae sunt in terra Canaan. Q. D. Num. 35. 14.
 Tres urbes constitueris etc. Donec ternae illae in ter-
 ra Israel delictae non erant, ternae illae ultra Iorda-
 nem non recipiebant. Q. D. Ibid. v. 13. Sex urbes rece-
 ptas erunt. Ex quo ternae istae constitutae fuerunt,
 recipiebant pariter. Sex his alias quidem tres, tunc
 nimirum, quando magis dilatati essent Ebraeorum ter-
 mini, Deus superaddi iusserat, sed inobedientia, et con-
 tumacia, istorum, ut TH., GODVVIN, in *Mose et Aaro-
 ne*, p. m. 185. adnotat, in causa fuisse videntur, cur pro-
 missi hujus implementatione, quam Scriptura S. prorsus silet,
 frustrarentur. Quoad reliquas attinet *Levitarum* civita-
 tes, MAIMON, in *Halach. Rotzach, Cap. VIII.*, et qui hunc,
 ex *Ebraeis* acque ac *Christianis*, sequuntur *Doctores*, com-
 muniter statuunt, quod sex quidem asyla fuerint pri-
 maria, sed tamen quoque XLII *Levitarum* urbes homi-
 cidas in tutum receperint. Ternum enim inter sex
 urbes, et XLII, discriminem intercessisse, siquidem istae ho-
 micidam non excludere, hae vero excludere potu-
 erint; istae percussori immune dederint domicilium, in
 his vero patrifamilias commorationis mercedem exul
 solvere debuerit; istae gnaros, et nescios, juris, qui
 se securitatis, vel alia causa, eo receperant, admise-
 rint;*

rint; hae autem nescios juris non protexerint. Sed eum urbes Refugii sex, Num. XXXV, 6. a reliquis Levitarum urbibus accurate discriminentur, et, ob tributa iisdem securitatis privilegia, aperte ultimis his contradistinguantur, nondum, ut putamus, habebunt prioris sententiae patroni, in quo pedem tuto figant.

II.

Vocantur sex istae, ad quas utroque hic respiciendum est oculo, urbes, in Scriptura autentica, communiter ערי מקלט, ab עיר urbs, civitas, five magna, five parva, five muris cincta, five etiam ab iisdem demudata; cum קרית e contra urbem, vel civitatem, splendidam tantum, significet; et a radice קלט, ejus in Targum rara, apud Rabbinos frequentissima, injicitur mentio, quamve BUXTORF. in Lex. Chald. et Talmud. p. 2037. per colligere, recipere, continere receptum, interpretatur. Erant itaque ערי מקלט, urbes receptus, vel refugii, istiusmodi urbes, ad quas supplices homicidae eum se in finem recipiebant, ut Vitori sanguinis, vindictae cupidissimo, subducti, vitae, et saluti, suae prospicerent. Apud IOSUAM C. XX, 9. ערי המועדה, urbes (ad quas scilicet quis profugere poterat) publice constitutae, nuncupantur, cujus ultimae notiois incunabula יער repetenda sunt, condicere, indicere, constituere, scilicet locum, vel tempus, certae rei peragenda, ita ut מועד nihil aliud sit, quam locus, & tempus statutum, constitutum, vel conditum, item, conventus solennis, coetus publicus, et festum solenne, ad quod publice omnes conveniunt. CHALDAEUS Num. XXXV, 11. per קרית שחרותא, Kirve schesabuta, urbes exceptionis, & Liberationis, Ebraica vertit, a שחרת, eruere, eripere, ac liberare, ut idem BUXTORF. l. c.

p. 2357. nos edocet. Οἱ Ἐβραῖοι πόλιν ubi vis sibi non constant, sed nunc per πόλεις Φυγαδίων, *Civitates Refugiorum*, quod a Φυγαδίων, exulo, fugio, vel potius exulem facio, in exilium pello, unde et Φυγαδίων, *fugitatio*, ortum suum trahit; alibi per Φυγαδίων, ut Num. XXXV, 15. & iterum v. 27, 28. per πόλεις καταφυγῆς, *urbes refugii*, vel *per fugii*, quales & περὶ Φύγετα, *latebrae*, dicuntur, mentem suam hic expriment. Apud profanos, *Graecos* & quae ac *Latinos*, scriptores urbes istiusmodi sub ἄστυ, *Astorum*, nomine veniunt, siquidem πόλις ἄστυ, *inveniat am*, & *inviolat am*, *urbem*, quemadmodum ἄστυ νόκος 2, *Maccab. IV. locum*, a *violenti a tutum*, & *sacro sanctum*, significat. Homines etiam, a praeda immunes, & quos spoliare nefas est, ἄστυ vocantur, ab ἀσπείρω, *despicio*, *spolium*, *praeda*, item a ἄστυ, *spoliare*, imo per ἄστυ, istiusmodi *immunitatem*, sive *ius*, quo quis ob loci sanctitatem, & religionem, ita fruebatur, ut nullam vim, nullam injuriam, pati debuerit, Graeci indignant. HIERONYMUS Num. XXXV, 6. loca haec, per oppida in fugitivorum auxilia separata, v. II. per praesidia fugitivorum & v. 13. per urbes, ad fugitivorum subsidia, circumscribit. Nos non tam ad vocis etymon, quam ad rem ipsam attendentes, *praesidarias* vocamus *urbes*, eo, quod innocentes homicidae, turissimum vitae, quae in summo versabatur discrimine, praesidium ibidem inveniebant.

III.

Tres harum urbium, ut supra monuimus, *Trans- et* *iodidem*, *Cis-Iordanem*, sive in ipsa *Canaane*, positae erant. *Trans-Iordanarum* prima est, *BEZER*, quae et *Bozra*, ab *Ebraeis* dicitur, et ex tribu *Ruben*, ejusdemque haereditate, trans *Arnonem*, longiusculo inter

tervallo, in *Moabitidis* planitie, vel, in campis, quos Scriptura alias *Moabiticos* vocare solet, selecta erat. Et haec ipsa ab altera quadam, quam *IES. Cap. XXXIV, 6.* apud *Idumacos* collocat, accurate discriminanda est. Proximum ab hac locum sibi vendicat, רמותר, *RAMOTH*, in tribu *Gad*, & in *Galaad* regione, quae totam istam complectebatur, sita, unde et *Ios. XXI, 38.* cum addiro, רמת בגלעד, *RAMOTH*, in *Gilead*; alibi vero, ut *Cap. XIII, 26.* רמת המצפה, *RAMOTH MIZPEH*, h. e. *collis speculae* nuncupatur. Fuit autem haec ipsa non civitas quaedam sacerdotalis, ut cum *Eusebio* *HIERONYMUS*, in *Loc. Ebraicis*, docet; cum sacerdotes omnes, *Iuda*, et *Benjamin*, tribus, ambitu suo complexae fuerint; sed *Levitica*, & *Refugii* quaedam *Civitas*, postquam inter *Leviticis* *Ios. XXI, 38.* & *1. Paralip. VII, 80.* inter *Refugii* vero *Civitates*, *Deut. IV, 43.* & *Ios. XX, 8.* ista connumeratur. Cave autem, ne nostram hanc cum alia *Ramoth*, in tribu *Issaschar*, quae similiter *Levitica* erat civitas, aut cum alia etiam, in tribu *Iuda*, vel *Simeonis*, ad *Meridiem*, cuius mentio *1. Sam. XXX, 27.* inicitur, turpiter confundas. Neque etiam גולן, *GOLAN*, quae tertium locum occupat, & *Gaulon* quibusdam scribitur, sacerdotalis, sed similiter *Levitica* erat, *Ios. XXI, 27.* & *1. Paralip. VII, 71.* et ad *Refugii* quoque *urbes* *Deut. IV, 43.* & *Ios. XX, 8.* Reducitur. Ab hac urbe celebri tota circumjecta regio dicta fuit *Gaulonitis*, vel *Gaulonitica*, cuius pars superior, inde a *Libano* monte, ad lacum *Gennesaret* usque; Inferior autem, a littore *Gennesaret* ad *Gadaram*, urbem, communiter definitur. In altera *Jordanis* parte, sive *Ch-Jordanina* provincia, h. e. in ipsa *Palaeestina*, ex *Mosis* mandato, *Deut. XIX, 2.* totidem *Praesidiarias Urbes* crigenda

dae erant, quae et pet *IOSVAM* C. XX, 7. reapse erectae fuerunt, & in tribu quidem *Naphtali*, *קַדֵּשׁ*, CADES, quae alteri, in tribu *Iudae*, qua de idem *IOSVA* Cap. XV, 23. agit, palmam facile praeripiebat. Fuit vero urbs ista, magna aeque ac munita, & ob agri adiacentis ubertatem, nullis non rebus plurimum abundans. Hac ex urbe, quae in *Galilaea* Superiore, super montem *Nephtalim*, posita, & versus *Boream*, a *Sephet* & *Capbar-nao* civitatibus, quatuor; a *Tyro* autem, secundum *Hieronymum*, viginti milliaribus, disita erat, strenuus *Isracliticæ* gentis Dux, *BARAC*, qui *Sisseram*, ducem exercitus Regis *JABIN*, ad montem *Tabor*, devicit, oriundus fuit. Altera urbium harum *Palaestinarum* erat *שִׁכֶּם*, *SICHEM*, ab illa, quam *Dinae* stuprum, *Iosephi* sepulchrum, aliaque plures res, olim nobilitarunt, quamque posteritas *Neapolim*, vulgus *Naploz am*, vocat, neququam, ut videtur, diversa. *EUSEBIO* sane, qui contrariam tuetur sententiam, veteres obloquuntur *Iudaei* in *Commentariis*, *Tanchuma*, sive *Ielammedenu*, inscriptis, ubi *Neapolim* asylum fuisse, diserte adstruitur. Ceterum, ut ut *Sichem* haec apud montem potius, quam super monte, posita fuisse appareat, commodum tamen, vel eam ob causam, fugitivis ista accessum ad se praebat, quoniam vicini montes, *Garizim* et *Hebal*, indicium satis manifestum iter facientibus luppeditabant. Parum vero huic sententiae obstare videntur loca *Ios. XX, 7. et XXI, 21.* per quae *SICHEM* urbs montanis *Ephraim* vendicatur, cum urbium in montanis quoque nostris, quale *Freybergense* est, extructarum, non omnes in montibus, sed plurimae potius in planitie, ac vallibus, ibidem conspicuae sint. De *הַכְּרֹת* *CHE-*
BRO-

BRONE, asylo *Cis-Jordanino* ultimo, vel, si a meridiana incipias plaga, primo, strictim tandem observamus, quod urbs haec, in meditullio fere tribus *Judaeae* sita, in Scriptura S. nobilis semper, et a multis rebus, sive patriarcharum commorationes, sive etiam *Davidis* regiam, quam, priusquam totius *Israëlis* regnum obtineret, ibidem habuit, spectemus, plurimum illustris, imo etiam *Tzobane*, sive *Tani*, urbe *Aegypti* regia, ut ex *Num. XIII, 23*, et *IOSEPHI, Antiqq. C. IX.* constat, annis videlicet septem, antiquior extiterit.

IV.

De his *Ebraeorum* asyis *Geographi*, et *Scripturarum Interpretes*, in universum adnotant, quod cuncta propemodum in montibus, cum quidem in finem, ut e longinquo conspici possent, constituta fuerint. Miseri enim homines, qui, quadam infelicitate, sanguinem improvise fuderant, certo itinere, *Praesiditriam urbem*, procul hoc modo conspectam, tuto petere potuerunt. Imo usque eo benignissimum Numen, docentibus *Magistris*, istorum calamitati succurrendum putavit, ut, ne innoxio suo sanguine poenas vindicibus darent, atque ita terra magis, magisque, pollueretur, ipsas etiam vias, quae ad asyla ducerent, parari accurate, atque instrui, mandaverit. Si forte humilior alicubi terra, vel torrente, aut fluvio, aliquo intercepta erat, pontem sternere debebat magistratus, ne fugiens percussor haereret, atque ita, praeter spem, a vindice sanguinis occuparetur. Latitudinem viae non minorem XXXII. cubitorum fuisse, *COCCEIUS*, ad *Misnae* l.c. Sect. 5. perhibet, adeo, ut ubicunque in bivia, vel triviva, ista scindebatur, pro-

B

peram-

perantis fugam איסטליות ^{ἑρμαί}, *Hermæ*, quibus, conspicuo caractere, מקלט, h.e. REFVGIVM, REFVGIVM, inscriptum erat, direxerint. Simile quid in nostris aequae, ac peregrinis, oris usu hodiernum venit, ut scilicet in compitis, quae ad conspicuas ducunt urbes, perticae furgant, lignea sua manu rectam viam indicantes. MAIMONIDES, in *Hilch. Rotzeach* l. c. insuper moner, quod singulis annis, quarta decima mensis *Adar*, qui *Februario* nostro, ex parte, responderet, emissi fuerint, qui vias istiusmodi, hyemalibus corruptas imbribus, repararent, pontesque, si flumina intercurrerent, labefactos, aut excussos, restituerent. Illud insuper hic adnotant eruditi, quod par fere viae spatium, ex quovis *Terrae Sanctae* angulo, ad unamquamlibet urbium istarum, commodissimae adeo illarum, per universam regionem, dispositio, et distantia aequabilis, extiterit. CHEBRON enim urbs vergebat ad *Meridiem*, CEDES ad *Septentrionem*, SYCHEM vero inter duas istas media interjacebat. Ipsa oppidorum conditio in *Gemara* f. 10. p. 1. sic declaratur. ערים הללו אין עושין אותן לא מירון קטנים ולא כרכים גדולים אלא עירור כנוניה ואין מושבין אותן אלא כמקום מים ואם אין שם מים מביאין להם מים ואין מושבין אותן אלא כמקום שווקים ואין מושבין אותן אלא במקום אוכלוסין נתמעטו אוכלוסיהו מוסיפין עליהו נתמעטו ריוריהו מביאין להם כהנים ליום וישאלים ואין מוכרין בתן לא כלו זיין ולא כלי צידה ר"ר נחמיה והכמים מתירין נשוין שאין פורסין בתוכו מצודות ואין מפשילין חבלים כרו לתוכם שלא תהא רגל גואל הדם מצויה שם: i. e. *Ad asyla non deligunt castella, neque urbes magnas, sed oppida mediocria: constituuntur eadem nonnisi locis aquo-*

agnosis, aut quo aqua deduci possit, nec nisi ubi sit copia rerum venalium; nec nisi populosis. Si populus eorum, habitatoresque, diminuuntur, novi illuc ex sacerdotibus, Levitis, Israelitisque ceteris, deducuntur. Non venerunt ibi arma, aut venationis instrumenta, ex sententia R. Nebemiae; quod tamen sapientes permittunt. In hoc tamen consentiunt, neque retia hinc expandi, neque reses fieri, uti nec pes vindicis eo accessum habeat.

V.

Ad praesidiarias insuper urbes referenda quae erant suburbia, mille cubitorum intervallo, ab istis distincta, ita quidem, ut ulterius haec, per duo cubitorum millia, versus quamque orbis plagam, procurrerent. Verba huc facientia Num. XXXV, 4. S. ita habent: ומגרשו הערים אשר התנו ללוים מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב; ומרתם מחוץ לעיר את פאה קדמה אלפים באמה ואת פאה נגב אלפים באמה ואת פאה ים אלפים באמה ואת פאה צפון: אלפים באמה. Hoc est, ut nos ista interpretamur: Quantum attinet ad suburbana loca, sive agros suburbanos, quos Levitis attribuetis, ita quidem circa dimensionem istorum occupabimini, ut מקיר a pariete, sive muro, וחוצה, versus partem istam exteriorem, ubi suburbia incipiebant, metiamini mille cubitos, qui scilicet intercapedinem, muros inter et ipsa suburbia, constituere debebant. Porro vero, מרתם מחוץ לעיר, mensurabitur, ab exteriori hac urbis parte, versus quemvis mundi angulum, Orientalem puta, meridionalem, Occidentalem, et Borealem, באמה, אלפים, duo millia, incubito, sive cubitorum, eum quidem in finem, ut suburbiorum longitudinem accurate constituere queatis. Bene enim hic

monet SAMVEL REYHERVS, in *Mathest Mosaic* p. 178. Deum semper squalores, et spurcitiem, praesertim in populo suo, detestatum fuisse, id quod in primis ex praecepto, de castrorum conspurcatione vitanda, *Deut. XXIII, 13.* demonstrare satagit: Hoc itaque in causa fuisse, cur *Levitae* stabula pecorum suorum, mille cubitos, ab urbe remove jussi sint, ne scilicet sterquiliniis plateae, et alia loca, qui mos hodiernum, in rebus publicis bene constitutis, obtineat, coinquinarentur. SIMON PATRICIVS, ut in *Comment. super Num. XXXV, 5. p. 560.* tanisper in hanc secedat sententiam, quod extra urbium muros, quaque versus, tria cubitorum millia, ipsis urbibus adhuc dum adnumeranda, procurrerint; in eo tamen REYHERI rationes non parum conturbare videtur, quod unum cubitorum mille, et istud quidem, quod muris proximum erat, suburbiis, proprie sic dictis; reliqua vero duo cubitorum millia suburbiorum agris denum adpropriet. Aliam prorsus, ab utroque, viam, in suis, super PENTATEUCHVM, *Comment. aris*, ingreditur IOCLERICVS, quando, ad nostrum hunc delatus locum, certum esse existimat, quod קר alibi *parietem*, et *murum*, hic autem, quod sequens manifesto doceat versiculus, *centrum* significet. Hoc enim sensu, haectenus ignoto, דו קר *acceptum*, a radice קר *fodere*, ortum suum traxisse, inde potissimum conjectat, quod *Graeci* similiter *νετρον, κεντρον, κεντρον*, a *pungendo*, ad unum ferme omnes, derivent. Speciosa sunt, fatemur, quae huic suae hypothesisi superstruit VIR CL. sed ita omnino, si, ad accuratius examen revocentur, comparata, ut cum non paucis adhuc dum consistentur difficultatibus, quas, si non omnes, plurimas minimum, per significatum קר ordi-

ordinarium, nullo, *Interpres*, negotio, dissipabit. MENCHIVS in, de *Republ. Hebraeorum*, p. 108. seq. VILLALPANDVS, CORNELIVS a LAPIDE, SERARIVS, aliique, *Romanae Ecclesiae* promachi, mire se hic discernant, ut, *Latinum*, et *Graecum*, textus, qui ab *Ebraeo* non parum deviant, inter se concilient. Nobis ut omnino hic sufficit, quod ipse SERARIVS, *Quaest. 8. ad C. XXI. IOS.* ingenue fateatur, *Textum Ebraeum*, et hic locorum, incorruptum esse; ita obiter saltem, cum RITTERSHVSIO, de *Jure Aflorum*, C. 4. adnotamus, quod in *Gentium* quoque templis, quale EPHESINVM, *Dianae* sacrum, fuit, asyli limites, nunc latiores, nunc angustiores extiterint, imo TACITVS *Annalium* L. III. p. m. 128. ex recensione *Lipsii*, templum quoddam inducat, cujus sanctitas, *Perpernae*, *Isaurici*, multorumque aliorum imperatorum, indultu, ad duo passuum millia se extendit. Conf. POLLVX *Libr. I. Cap. 1.*

VI.

Porro supponi merebitur, quod ad *Praesidarias* *Ebraeorum urbes*, quivis homicida, *Num. 1. c. Com. 6. 12.* confugere potuerit, ibidemque, ob loci sanctitatem, secure tam diu se continere, donec, dicta causa, vel damnaretur, vel etiam, probata judici innocentia, abolveretur. Pro innocente vero iste demum declarabatur, qui, ut *Jos. XX, 3.* habet, *בשגחה ובלר רעת*, ignoranter, & inscienter, h. e. praeter intentionem, in furore irae, et sine istiusmodi proposito, ut scilicet aliquem, quem odio ante persecutus non fuerat, trucidaret, homicidium quoddam commiserat. Neque vero cum LXX *Interpretibus*, et *Latino*, qui istos sequitur, existimandum est, quasi, cum ipsi unicum nomen apud IO-

SVAM reddidisse contenti sint, τавтоλογίας vitio textus autenticus hic laboret, siquidem sententia, eum in finem, potius geminatur, ut omnis, quoad ejus fieri poterat, defensio scelestis ita homicidis praescindetur. Horum vero in numerum iste demum referendus erat, qui voluntarium quoddam homicidium, quale Num. l. c. v. 20. 21. describitur, et ab Ebraeis בכונה et בורון nuncupatur, perpetraverat. Agit de hoc homicidii genere, ex professo, SELDENVS, de Iure Naturali et Gentium, juxta Disciplinam Ebraeorum L. IV. C. I. p. m. 473. ex edit. Argent. de a. 1665. ubi, postquam in varia istius genera, et poenam, tam coelestem, quam forensem, ordinariam item, et extraordinariam, fusius inquisiverat, Capite subsequenti Secundo, homicidium involuntarium, seu, quod casu, et ex errore, factum erat, quodve Magistri בלא כונה vocant, accuratius, et diversas quidem species illius enarrando, examinat. Innocentibus vero, non Ebraeis tantum, sed etiam gentilibus, asyli jura indiscriminatum patuisse, et IOS. C. XX. v. 9. et MOSES Cap. XXXV, v. 15. aperte docent, quando is לכל בני ישראל ולגר ולגר הגר בתוכם, Omnibus filiis Israel, et peregrino, peregrinanti inter istos; hic autem, לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם, Filiis Israel, et peregrino, et inquilino, inter istos, urbium Praefidiarum copiam faciendam esse pronunciat. Equidem SELDENVS l. c. Cap. I. p. m. 482. seqq. Profelytos justitiae, aut circumcisos, ex mente Magistrorum, a Profelytis domicili, aliisve, apud Ebraeos, gentilibus discriminans, subtilius, quam par erat, hoc super negotio, disputare videtur, siquidem vocabulum גר, non eos solum, qui προσήλυτων nomine veniebant, sed saepe etiam simplici-

pliciter *hominem peregrinum* significat. Praeterquam enim quod ipsi *Israelitae* גֵּרִים, *peregrini, in Aegypto* extitisse dicuntur, *Lev. XIX, 34.* in *Numeris* sane *l. c. v. 15.* praeter גֵּר etiam תושב, *h. e. inquilinus*, hac sub lege complectitur. Accedit, quod absortum plane sit, cum Doctoribus *Ebraeis*, statuere, quasi alienigena, et *Mosis* institutis non initiatus, si casu, et non malo animo, aut voluntate, caedem, apud *Israelitas*, patrasset, etiam si ad *praesidiariam* evasisset *urbem*, necari illico debuerit, cum *DEus* plane, et simpliciter, omnem innoxii sanguinis effusionem detestetur.

VII.

Integer processus, circa fugitivum, observandus, si ad *Num. XXXV, Deut. XIX, & Jos. XX.* ubi explicatus ritus hic describitur, debita attendimus diligentia, redactis in compendium verbis, huc fere redibat. Si quis homicidium quoddam commiserat, et iram, ac furorem, sanguinis vindicis, cui, ex veteri lege, ob populi duritiem, permissum erat, ut, sine alia iudicis condemnatione, homicidam, quocunque demum locorum iste reperiebatur, interficeret, effugere volebat; is ad *praesidiariam* quandam *urbem*, quae proxima ipsi erat, viris quibusdam sapientibus, ut *MISNA l. c. Sect. V.* tradit, stipatus, qui sanguinis vindici obviam procederent, eundemque a persecutione uberiori dehortarentur, suaderentque, ab omni vi tantisper ut abstineret, donec causa, a Iudicibus, legitime cognita fuisset, citatis passibus contendebar. Delatus ad eam, stans ante portam *Jos. XX, 4.* Senioribus, pro tribunali, ut popularium causas dijudicarent, ibidem confidentibus, exponere debebat summatim rationes suas, pro-

pter quas eodem profugerat. Innocens ab his h. e. talis, cujus animus ab omni mala voluntate, consilioque, caedis perpetranda, alienus fuerat; vel, qui ad sui tutelam homicidium commiserat, deprehensus, non in ipsam solummodo urbem intromittebatur, sed et, a magistratu illius, in clientelam recipiebatur. Semel receptus tandem, ab omni ulteriori examine, liber erat, donec vindex sanguinis in jus eundem denovo vocaret, solennique adeo iudicio, hoc super negotio, coram testibus, hinc atque inde, copiosius disceptaretur. Nocens homicida ne sic quidem sanguinis Vindici a *Levitis*, sacrarum rerum administris, exhibebatur, sed alterius potius, in qua peccaverat, urbis senatus eundem ad se evocare, ac justae demum Vindicis irae, *Dent. XIX, n. 12.* permittere debebat. Innocentis autem causa ubi, in rigorosiori iudicio, victrix tandem evasisset, ab omni quidem iste culpa, hominisque occisi cognatorum vindicta, liber pronunciabatur, ita tamen, ut in exilio manere, et ex porta, sive iudicii loco, istius urbis, ad quam, salutis tuendae causa, semel se receperat, in ipsam urbem reverti illum oportuerit. Huius intra pomoeria, atque agrum suburbanum, qui certis spatiis, ut suo loco evicimus, descriptus erat, ad sacerdotis usque summi, qui, tum temporis, rebus sacris praesidebat, mortem, homicida illiusmodi tuto commorabatur, quem tamen, ex descriptis limitibus egressum, Vindex sanguinis invadere, et impune perimere, valebat. *Si enim*, ut expressa habent verba, *Num. XXXV, 26. 27.* egressus fuerit homicida, venerit que ultra terminum civitatis refugii sui, ad quam confugit, et invenerit eum vindex sanguinis, interfecerit que vindex sanguinis homicidam illum, וְאִם לֹא כִּי דָּם non ei sanguis; sive

five, ut verti solet; *Non est is reus.* MISNA l. c. *sect. 7.*
 non sanguinis tantum vindici, sed unicuique, hoc in
 casu, homicidam perimendi, facultatem tribuens:
 רוצח, שיעצו הרוצח וצאנו גואל הדם רכני וכו'
 הגלילה ואומר מצות כבוד גואל הדם ורשות כבוד כל אדם
 זה עיקר ואומר רשות כבוד גואל הדם וכל אדם אמן
 ה. c. *Homicida, si limitibus urbis egressus sit, de-*
prebenderitque eum vindex sanguinis. R. IOSE GALI-
 LAEUS ait: *Praeceptum est in manu vindicis, facultas*
in manu cuiusvis. R. Akiya: *Facultas est penes vindicem,*
ceteri non tenentur ad poenam, illius nomine.
 BARTENORA, ad *Misnica* haec delatus, posteriori
 asserto prorsus dimisso, prius ita temperat, quod scilicet
 asyli finibus, *de industria,* egressum proximus occi-
 sif agnatus impune perimere potuerit, neutiquam ve-
 ro istum, qui, *in scius,* ex eodem exierat, siquidem, hoc in
 casu, ipse quoque sanguinis vindex interficia magistrata-
 tu debuerit. Nos, ut meditationem hanc, *אדם יצא פה* suscep-
 tam, in medio relinquimus, ita de רוצח גואל *vindice san-*
guinis, observamus, quod *אדם יצא פה*, ut recte verba vertunt
 LXX, *jure cognationis sanguinem vindicans,* iste fuerit,
 utpote cui fas erat, homicidam, sine fori sententia, obvium,
 praecoccupando, morte plectere. Vindex enim iste occiso
 tam arcte sanguine esse debebat conjunctus, ut proximus
 eiusdem haeres existeret. הרוצח הרוצח
 שנאמר גואל הדם הרוצח את הרוצח וכל
 פראעפום *Praeceptum est de*
vindice sanguinis, (ut MAIMON, *Halach. ROTZACH,*
cap. 1. et 6. scribit) *ut is homicidam interficiat; juxta*
illud, quod dicitur. Vindex sanguinis morte plectat homici-
dam. Et quisquis jure haereditario ei succedere debuisset, is
vindex

פראעפום

C

vindex

vindex erat sanguinis. Haereditatem hic omnino adire prius non poterat, quam אָרְיָסָה, sive, *Cognati occisi* sanguinem viudicasset. Si autem vindex istiusmodi interficere homicidam, aut detrectaret, aut nequiret, tunc, ex sententia forensi, ultimo hic supplicio, idque gladio, ut idem MAIMON. l. c. inculcat, puniendus erat. CONR. RITTERSHUSIVS, de *Iure Aylorum, C. IV.* ad hanc legem delatus, primariam istius rationem in eo positam fuisse hariolatur, quod omnes, qui ab uno stemmate descenderant, de injuria, occisi cognato illata, is vero in primis, qui sanguine proximus illi erat, participaverint. Et huc quidem OVIDIVM alluisse, quando ita canit:

Cum Tibi sint fratres, fratres ulciscere laesos,

Cumque pater Tibi, jura tuere patris.

Idem VIR CL. ex Alvarez, insuper observat, quod ABYS-SINI, in hunc usque diem, homicidam illiusmodi agnato proximo, ut veritatem hic per vim extorqueat, permittant In Vindicis interim libertate, et arbitrio, apud Ebraeos positum plane non erat, ut in juris sui compensationem, pretium, aut lytrum, quoddam ab homicida reciperet, atque adeo ab imminente eundem poena liberaret, si quidem אֵין קֵנִי נֹאמַר הָרֵם אֱלֹהֵי קֵנִי

Vita, ut idem MAIMON l. c. adicit, *occisi hujus, non erat habenda in rebus vindicis sanguinis; sed in rebus Dei Opr. Max. juxta et illud quod, scriptum est; Num. 35. 31.) Et non accipietis pretium, sive lutrum, pro vita homicidae.*

VIII.

Illud porro uberiolem disquisitionem merebitur, cur scilicet, ut MISNA, מס' מכות c. 2. Sect. 6. docet, non exilium ipsum, sed sacerdotis summi mors, caedem demum ex-
piave

piaverit? Innocens enim homicida in urbe ista, ad quam confugerat, subsistere debebat, ער מות הכהן הגדול, אשר-משח אתו בשמן הקודש: *ad mortem sacerdotis maximi, quem unxit (DEUS) solco sacro. Num. l. c. v. 25.* Quae istio haec eruditos, olim atque olim, tantopere excruciauit, ut istorum sententia in magna adhucdum varietate sint constitutae. Nos, ut studiose hic ista, quae MOSES MAIMONIDES, in מורה הנבוכים h. e. *Doctore istorum, qui dubii haerent, P. III. c. 40.* KIMCHIVS, in suis, super IOSVAM, *Commentariis*, ubi ex ספרי aliquot rationes, a PAVLO FAGIO, in *Annotationibus*, quas in *Cap. XXXV. Num. ex Chaldaeo* a se conversum, scripsit, compilatas aequae, ac expositas, affert, alique urgent, argumenta filemus; ita operae pretium esse putamus, ut, quid MASIYS, in doctis, super IOSVAM, *Observationibus, Cap. XX.*, hac de re sentiat, strictim enarremus. Ego, inquit, etsi verear, ne parum sit placitum, quod afferam; nihil enim fati liquere potest in re tanta obscura; dicam, tamen, quod sentio. Igitur sicut exilium ipsum, ita etiam hanc, de expectanda Pontificis, morte, legem, ad caedis humanae immanitatem declarandum pertinere censeo: quasi scilicet homicida, ut impurus, quippe humano pollutus sanguine, intra asylum, tanquam intra praescriptas latebras, occultari tantisper debeat, neque possit inter alios homines liberum efferre caput, dum superstes is est, quem in terris Dei primarium in pretem, et ejus divinae majestatis personam, quodammodo, adumbrantem, atque omnino omnis religionis, pietatis, sanctitatis, אצטעטע, ac principem, e sublimi muneris sui folio, reip. statum semper continentem, ille, facinoris sui diritate, omnium gravissime offendit.

Inprimis vero referenda huc esse, autumat, verba, quibus *Pontifex* unctus esse dicitur, כֹּהֵן קָדֵשׁ, *adeo sancto*, quasique adeo, per illiusmodi facinus, ipsa DEI majestas, in *Pontifice*, quadantenus, violata fuerit. Ceterum, ut *Ἐρωτησῆναι*, ad quam *Christiani Interpretes*, ad unum ferme omnes, confugiunt, certissimam, et aptissimam, esse supponit, ita pie omnino iudicat, quod genus humanum, non nisi per mortem *Summi Pontificis*, CHRISTI, in coelestem patriam, unde, per *Adae* errorem, semel exulare coeperat, reverti queat. Idem fere DAVID MARTIN, in *Notis ad Biblia Gallicana*, Num. l. c., oratione licet brevissima, inculcat: *Hæc distinctio, scribens, qua ad mortem usque summi Pontificis, in Refugii urbe, exulare debebat homicida, summam istius majestatem ita indigebat, ut typum simili Jesu Christi, veri Pontificis foederis, inter Deum atque populum suum, in se contincat.* SIMON PATRICIVS *Comment. in Num. l. c. v. 25. p. 667.* eo tandem dilabitur, ut existimet, quod, quoniam potestas hujus *Pontificis* undequaque fuerit maxima, ista in primis super *Sacerdotum*, et *Levitarum*, urbibus, quibus ipse praesidebat, se exeruerit. Probabile itaque esse, quod homicida, per peculiarem quandam actum majestaticum, tandem ibidem detentus fuerit donec cum ipso sacerdote iste expiraret, exulve adeo, sponte quasi, relaxaretur. Nos istorum quidem, haud gravatim, subscribimus sententiæ, qui existimant, quod ad *Pontificis Maximi* mortem, homicidæ, etiam invito, exulandum fuerit, ut scilicet *ἔβραον* diligentius sibi caverent, ne, per incuriam etiam, quem quam occiderent. Quemadmodum enim, sine iniustitia, homicida invito plecti non potuit, ita et, sine ulla
ani-

animadversione iudicis, abire idem plane non debbat. Vt unque vero de hoc quis existimet negotio, MISNA. l.c. Sect. 6. insuper commemorat, quod אמת של כהנים מספקות להן טחיה וכסות כרי שלא יהבלו על כבוד שומרת *Matres sacerdotum victum, et amictum, homicidis, in exilio viventibus, suffecerint, ne scilicet filiorum suorum mortem precibus accelerarent.* Facit huc, quod SVETONIUS, in *Caligula*, prodit, quod hic revocatum quendam, a vetere exilio, sciscitatus sit, quidnam ibi facere consueisset, respondente eo per adulationem: *Deos semper oravi, ut, quod evenit, periret TIBERIUS, et Tu imperares:* opinans sibi quoque exules suos, mortem imprecari, miserit circum insulas, qui universos con- trucidarent. IX.

Ceterum, quantum ad ipsam constitutionis *Afflorum Ebraicorum* attinet rationem, erecta sine dubio, eum potissimum in finem, ista fuerunt, (1. ut innocentiae, ac innocen- tum, auxilium essent, et praesidium, neve adeo hominis ejusdam sanguis proterve funderetur, quo eo usque contaminabatur terra, ut expiari illa, nisi scele- rato sanguine ejus, qui, innoxio sanguine, eam foedaverat, plane non potuerit. *Gen. IX, 6. Num. l.c. v. 33.* (2. ut occisorum propinquis irae, et vindictae, materia, nova- rumque adeo rixarum, et caedium, occasio subtrahere- tur. Hi enim, ut, immaturo percussoris aspectu, su- bito violari poterant, ita istorum animi dolor, in- terea tempore, facile sanabatur. (3. ut in refugii latebris poenitentiae typus esset, et figura. (4. ut, cum *Levitarum* urbes haec essent, atque adeo a sacris perso- nis habitarentur, tempus ibi melius, quam in aliis ur- bibus, inter Dei ministros, transigeret homicida, utpote

C 3

qui

qui culpam negligentiae, cuius reum omnino iste se fecerat, ob oculos huic ponere, aliaque insuper peccata, quae per vitam olim commiserat, in memoriam revocare possent. Ut ut enim per imprudentiam, aut, reperitum animi motum, doloque carentem, rixam, vel contentionem, simultatis expertem, homicidium quis commisisset, perpetratum tamen facinus impune prorsus is ferre non debebat, sed, ut suae potius inconsiderantiae poenas quasdam daret, in temporali quodam exilio vivere ipsum oportebat, dum a sylo, tanquam carcere quodam, ad *summi* usque *Pontificis* mortem, conclusus detinebatur. Similem in modum de aequissimis rerum capitalium iudiciis, AREOPAGITIS, qui noctu, et in tenebris, iudicabant, ne ad dicentes, sed ad ea, quae dicebantur, respicere possent, quosve EPHETAË, in illo foro, cui a *Pallade* nomen erat, in fortuitis caedibus dijudicandis, sequebantur, relatum legimus, quod homicidam imprudentem, neque sceleratum, ἐπιναυτισμῶ, ἀπὸ τοῦ ἐπιναυτῶ, damnare consueverint. Intra hoc tempus oportebat homicidam placasse eos, quorum jus erat illum caedis postulare: deinde redibat, peractis sacris, quibus a caede lustrabatur, qua de re *lex Athenis* sequens lata erat: τὸν ἀλόγῳ ἐπ' ἀνοσίῳ φόνῳ ἐν ἑαυτῷ ἀπαλθεῖν ταυτὴν ὀδὸν, καὶ φεύγειν ἕως ἀν' ἀδύστεαί τινα τῶν ἐν γένει τῷ πεποδότης. ἢ κεν δὲ, καὶ θύσαι, καὶ καθαεθῆναι. *Qui alium casu fortuito*, (ut apud SAMUELEM PETITVM, *Comment. in Leges Atticas, Libr. VII. de Sicariis, Tit. I. p. 513. ex edit. Paris. de a. 1635. verba redduntur*), *necessit, in annum deportator, donec aliquem e cognatis occisi placarit; revertitor vero, peractis sacris, et lustrationibus.* Ipsam enim ἄδυσιν sequebatur καθαερισ, sive *lustratio*, quae

quae ab illis, qui *Pharmacii* dicuntur, sanguinis ablutione fiebat. Ceterum cum istiusmodi homicidae, sacris, foro, territorio, urbis, imo *Attica* universa, quae per annum, egredi ipsos oportebat, aliisque, arcerentur, liceretque *ἐν δὲ μὲν ἡμετέροις, καὶ ἀπὸ γειῶν, καὶ ἀπὸ γειῶν τῶν κείνων, ἐπὶ μὴ ἡμετέροις*, nimirum intra patriae fines, ut idem PETITVS l. c. p. 515. refert; Mitiori exilio multatus videri poterat *Ebraeus*, quando is ex agris quidem suis, non tamen ex ditioe *Ebraeorum*, inter quos vivere adhucdum poterat, expellebatur. Causa huius rei non alia forsitan fuit, quam, ne a religione deficeret, aut, inter idololatrias vivens, contra legem, cum iisdem versari cogereetur. Exilii vero speciem homicida illiusmodi, qui vita quidem, et ablutione, gaudebat, domo tamen, atque sede, sua pulsus erat, subire necessum habebat, ut ipse scilicet, (quae GODVVINI, in *Mose* et *Aarone*, p. 187. verba sunt) *crifam, vindex autem bilem remitteret*. Quibusdam tamen in casibus homicidas ex *praesidiariis urbibus*, per omnem vitam, egredi plane non potuisse, MISNA l. c. *SeEt. 7. per seqq.* docet.

רינו כלה כג התורג כג וכן שחרג אינו יוצא משם לעולם ואינו יוצא שם תהא תורתו שם תהא מיתתו שם תהא קבורתו *Qui in interregno damnatus est, aut sacerdotem summum occidit, aut ipse sacerdos summus, si caedem patravit, nunquam egreditur asylo: Ibi erit ipseus commoratio, ibi obitus, ibi sepultura.*

Abunde, ut putamus, liquet, quod asyla *Ebraeorum* ordinaria, non in tabernaculo, ut in templo, sed in urbibus, in quibus nullum erat templum, antiquitus

tus constituta fuerint, siquidem in istis divinus cultus, homicidarum praesentia, aut, irruentium forsitan ultorum vi, turbari facile, ac profanari, potuisset. De genribus, e contra, certatim adnotant scriptores, quod asyla sua in templis, olim atque olim, adornaverint. Praeterquam enim quod CADMVS, quem XV. annis post IOSVAM, *Chronologi* quidam, vixisse perhibent, *Thebas* conditurus, asyla ibidem posuit, quo et servi et liberi, ut ab omni poena exempti essent, confugerent; In ipsa *Atheniensium* urbe templa quatuor; extra eandem vero, in *Piraeo*, duo, quibus asyli jus concessum fuerat, atque adeo in univrsum tot, quot *praesidiariae urbes*, apud *Ebraeos*, obtinebant, conspicua fuerunt. Istorum, quae in urbe, primum erat, templum *Misericordiae*, ad forum, quod, postquam *Hercules*, ut scribit *SERVIVS*, ad VIII. *Aeneid.* e terris migraverat, nepotes ejus, insidias eorum, quos avus affixerat, timentes, primi *Athenis* Asylum, unde nullus abduci posset, sibi met conlocarunt. Secundum, *Minervae* erat, in arce, quod *AGESILAVS* memorabile in primis reddidit, postquam hic *Atheniensis*, in praelio, in quo aliquot vulnera acceperat, victus, et ad templum hoc confugientes, violari vetuit. *Plus enim*, ut iudicat *AEMILIVS PROBVS*, in *Vita* ejus, apud istum valuit religio, quam *ira*. Quartum denique, *Thesei* sanam, prope *Gymnasium*. Extra urbem, in *Piraeo*, ad longum murum, erat altera *Thesei* aedicula, eodem, quo urbanum *Θησέων*, asyli jure gaudens; et *Musychiae* sacellum, quo praeter istos, qui in *Piraeo* habitabant, trierarchae in primis, atque nautae, confugiebant. Idem asyli jus, quod certis *Deorum*, ac *Heroum*, templis, atque aris, non vero promiscue omnibus, concessum erat.

erat, apud Romanos quoque, ab ipso nascentis urbis exordio, auctore ROMULO, obtinuit, quando hic Capitolinum inter, et Palatinum, montes, in sacra sylva, similiter templum quoddam erexit, ad quod, scelestissimam quique, vitae, et salutis, servandae causa, se recipere potuerunt. De hac VIRGILIUS,

*Hinc lucum ingentem, quem Romulus acer a sylva
Rettulit etc.*

Aeneid. IIX

OVIDIUS, Factorum III.

Romulus ut saxo lucum circumdedit alto,

Quilibet huc (inquit) confuge: tutus eris.

Illi vero imprimis scelerum immunitatem facile impetrabant, qui ipsas, in templis, aras, quae et inde, *Conjugii arae*, nuncupabantur, complexi sunt, quale quid de *Hercei Iovis* ara, ad quam *Priamus*, aliique *Trojani*, confugerant, P. MARO L. II. *Aeneid.* sigillatim adnotat. Cum itaque ab asylis, qualia, temporis successu, apud *Molossos*, *Samothracas*, *Crotoniatas*, *Messenios*, et plerosque alios etiam populos, constituta fuerunt, vi abripere neminem liceret; vel, valvis templorum obstructis, fame ibidem enecabantur scelerati; vel ignis, ut inde arcerentur, admovebatur. Minatur istiusmodi quid *Hermione*, apud EVRIPIDEM, *Andromachae*, in cognomine fabula, sedenti ad *Tberidis* signum:

πῦρ σὺν προσόλω.

Scholia. Ἐξος ἢ τῶς εἰς βωμῶν καταφύγουσι πῦρ πρὸς Φέην.
Et, ex eodem quidem hoc more, PLAVTVS, *Mostellaria*,
Act. V. Sc. I.

Jam iubeto ignem, Carnifex, circumdari.

Quemadmodum vero asylorum ἀσφάλεια, cum ipsis pene Deorum cultus primordiis, et Deorum oraculis, sancita esse, et adeo olim, atque olim, obtinuisse videtur, ita posteritas,

D

glo-

gloriae cupidine, atque superba arrogantia, ut suam majestatem amplificaret, abrepta, *statuis* quoque *τῆς Ἀσουλίας* jus, idemque longe sanctius, tribuere non dubitavit. *Caesarum* enim *statuas*, non in fanis solummodo, et auguratis locis, sed in triviis quoque, collocatas fuisse, praeter L. SENECAM, L.I. de *Clementia*, Cap. 18. C. SVETONIUS, in *Tiberio*, C. LIII. alii, adnotant. Imo, *Romani* demum *Pontifices* illud arroganter sibi sumferunt, ut apud quaevis templa, et coemiteria, apud *Domos* religiosas, et *Ecclesiasticas*, quasvis, apud *Episcopos*, et nescio ubi non, asyla constituerint, atque ita *Iudaismum*, *Gentilismum*, et *Christianum*, miscendo, multam rem *Christianam* modis, quo de inprimis *HOSPIANVS* de *Templ. L.I. Cap. 15.* conqueritur, sauciaverint. Haberent forsitan frequentia istiusmodi asyla majoris misericordiae speciem, si, innoxiorum hominum salutis causa, ad aperta fuissent; verum quod homines, cuius flagitio obnoxios, imo, omnibus sceleribus confertos, tumentur, id quidem videtur longe esse indignissimum. Indulgentiores sane legum istiusmodi fautores, dum clementiae laudem, ex scelerum imputitate, affectant, optimos quosque maleficorum libidini exponunt, cum nulla major peccandi libertas sit, quam quae spe impunitatis inducitur. Elegans sane C. CESTII, Senatoris, apud *Tacit. L.III. p. 115.* est oratio, qua in asyli jus, deterrimo cuique, apud *Principum statuas*, concessum, invehit: *Principes quidem, asseuerans, instar Deorum esse: Sed neque a Diis, nisi justas supplicum preces audiri, neque quemquam in Capitolium, aliave urbis templa per fugere, ut, eo subsidio, ad flagitia utatur.* Deus, enim homicidarum, adulterorum, aliorumque facinorosorum, non patronus, aut defensor, sed

sed ultor potius est acerrimus, Pudeat itaque CORNELIUM a LAPIDE, *Comment. in Num. XXXV.* i hoc super negotio, ita differentem: Iudaei tantum habebant asyllum pro homicidiis involuntariis; Christiani vero asyllum habent fere in omni crimine, et periculo. Ex urbe refugii Iudaei extrahi poterant ad iudicium, ut in eo causa eorum ventilaretur, et, si deprehenderentur occidisse voluntarie, ac proinde non habere jus asyli, morte multabantur; iam autem nec iudex, nec quis alius, reum Christianum ab asylo abstrahere potest. Multo rectius TIBERIUS, Imperator Ethnicus, primariorum principum partes esse iudicavit, ut facinorosorum receptatores, protectoresque, isti non essent, sed meritis potius in istos poenis animadverterent. Ius itaque, moremque, asylorum, quae usquam erant, ut SVETONIUS, in *Vita* Ejus, *Cap. XXXVII.* narrat, abolevit, hoc est, ut TACITUS *Libr. III.* verba interpretatur, modum huic rei adhibuit; et, plerisque *Graecorum* templis, jus asyli, postquam suo haec aevo quibusvis sceleratis impunitatem praestarent, eripuit. Optima hinc IVSTIANI, ista fuit sanctio, qua (*Nov. XVII. cap. 7. pr.*) sceleratos homicidas, adulteros, virginum raptos, ab asylo abstrahendos, dignisque afficiendos esse supplicis, sancivit.

XI.

Neque vero, ut ad priora, unde paululum digressi sumus, revertamur, existimandum est, quasi omne, ad altaria confugiendi, jus praecclusum *Ebraeis*, ademptumque, fuerit. MOSIS minimum aevo, et ante ipsam urbium praesidiarum consecrationem, innocentem, in praesenti vitae discrimine constitutum, ad altare confugere potuisse, dubio caret, siquidem benignissimus Deus, *Exod. XXI, v. 14.* severe praecipiens, ut ab ipso al-

rari suo homicida temerarius abripiatur, omnino supplicet, quod innocens tuto isthuc confugere potuerit. Humano enim sanguine altare polluere, nefas erat, quod factum utique fuisset, si illic homo, quem, ne in profano quidem loco, propter involuntarium delictum, perimere fas erat, occisus fuisset. Ipsae vero fugitivorum urbes, postquam per *Iosuan* consecratae fuerunt, ad altaria confugiendi jus, licet non prorsus sublatum, valde tamen limitatum fuit, ac restrictum. Prope tabernaculum enim, aut templum, et in ipsis *Hierosolymis*, si quis commorabatur, eum, ne a vindice sanguinis occuparetur, ad idem confugere potuisse, probabile est. Quod vero de parte altaris superiore comminiscuntur RABBINI, quasi: *אין קורט אלה נג המזבח* *tutelam non praestiterit alia altaris pars, praeter ipsum rectum, seu, corporis altaris partem superiorem*, ut refert SELDENVS, l. c. p. m. 491. id quidem ita comparatum est, ut magis *gentilium* supplicium, aris insidentium, juxta *Tibulli* istud:

Et Veneris sanctae considam vincetus ad aram:
quam *Ebraeorum*, consuetudinem sapere videatur. In horum enim altari cum sacra quotidie essent facienda, propius est, ut credamus, quod supplices prope altare, in tuto, tam diu collocati fuerint, donec, vel sacerdotum ope, et auxillio, ab occisi consanguineis, venia istis interpretaretur; vel etiam, postquam asyli urbes erectae fuerunt, custodes supplicii ad jungerentur, qui in unam ex istis, sine dubio, proximorem, eum deducerent. Accedit, quod IOABVS, ad templi *Hierosolymitani*, altare confugiens, non altare ipsum conscenderit, eidemque, insederit, sed בקרנות *apprehenderit altaris cornua, h. e. manubria aenea*; ad cornuum bovorum figuram facta, ut cum IO. SPENCERO, de *Leg. Mos. L. III. Disf. l. e. 4.* IO. CLERICVS ad *Exod. C. XXVII. 2.* existimat; vel, quod FORTVNATVS SCACCHVS *Myrobo.*

2. Elee-

2. Eleo**ch**ris**m**. c. 69. et SIMON PATRIGIVS, in *Exod.* l. c. conje-
 ctant, *aeneas pyramides*, utpote circum quas san-ctis sacrifi-
 ciorum, *Lev. XVI, 8.* fundi commode poterat, cum ibi q^{uoq}; ut
Es. V, 1. קרן locum, sive, *rem eminentem*, significet. Quod IOABVS
 cornua altaris non amplexus fuerit, *in altari sedens*,
 aperte indicat sequens v. 29. ubi cum a *Benaja* iste trucidare-
 tur, אצל המזבח, *prope altare*, commemoratus fuisse dicitur. Et
 per haec tenus quidem disputata, ista quoq; *Rabbinorum* con-
 cidit opinio, a *Seldeno* l. c. p. m. 491. in medium proposita, quae
 scilicet solis sacerdotibus, et his, sacra tantum facientibus, a
 altare jus asyli praestiterit. Recte enim, ex *Ioabi* facto, contrari-
 um elicere satagit GODVVINVS, l. c. cui et, hac in parte, con-
 tra DAVIDEM MARTINIVM, in *Noris* ad *Bibliam Gallicanam*, *Ex*
XXI, 4. quando hic ex eo, quod IOABVS ad altare interfectus
 fuit, concludit, *quasi Deus omnem, ad altare, confugiendi, usum*
propter magnos, quibus idem iste profiterit, abusus, summovere
prorsus, ac abolere, voluerit, subscribendum esse existimamus.
 Ceterum, cum RABBINI sublestant istam, quam de sacerdo-
 tum foveat privilegio, sententiam juri *Tlamudico*, per quod
 non nisi sacerdotibus, ad altare accedere licebat, superstruxer-
 rint; hoc vero novum, et istiusmodi sit, ut firmas quis, maxi-
 me, ubi de antiquioribus temporibus sermo est, deducere in-
 de nequeat consequentias, parum et hic fidendum ipsis erit.
 Non desunt interim, ut SELDENVS, l. c. p. 491. habet, qui asser-
 tum ita moderantur, quod scilicet omnes, ab ordinaria mortis
 sententia liberi, ad altare, tutelae causa, se recipere potuerint,
 sive sacerdotes isti (his enim ex jure ordinario aditum illuc
 tantum patuisse,) sive ex *Ebraeis*, et ceteris, circumcisus, extite-
 rint. Semel enim, qui, hac ratione, altare apprehenderint, hos
 tutos ibidem fuisse, nec סמות לעולם אמת, *ut moris iudicio eraderentur*. Ne-
 que etiam IOABO, qui, *Abneri* et *Amasae*, caedis reus, cornua
 altaris amplexus fuerat, tutelam praestari non debuisse,
 וְיָרַח מִיַּד מִיָּדָהּ אֵם לֹא הָיָה מִהוּיִב מִיָּדָהּ בְּבִי, *missi etiam, ob parratum facinus,*
ultimo, ex jure ordinario, et sententia forensi, supplicio rite
plecti potuisset.

CLARISSIMO DOMINO
RESPONDENTI

S. P. D.
PRAESES.

Quanta et ingeniorum, et indolis humanae, detur varietas, vel inde, haud gravatim, colligi potest, quod alii, passibus nimium concitatis; alii, tardiori, quam par erat, gradu; alii denique, et paucissimi quidem, constanti, et aequabili gressu, ad metam propositam contendant. Quos enim concitatio spiritus, in florenti, agitat, aetate, bifere nihil non insolentis, cum Phaetonte, et Icaro, audent, et, in imis adhuc haerentes, debitoque virium adparatu destituti, sine, vel mutuatis saltem, pennis evolare, summaque appetere non erubescunt. Quo fit, ut praesentissimas inter ruinas, illataque rebus damna, quod animum turbatum soletur, amis samque famam reparet tandem, non inveniant. Alii contra, qui viribus suis prorsus diffident, minusque, quam res ipsa postulabat, de se sperant, latebras amant, et spissa nocte circumsepti, cum tamen in luce, inter circum plausus, versari possent, in via, quam semel ingressi sunt, anxii, ac queruli, semper incedunt, et sibi solis sapere contenti, vestigia, aliis minus trita, morosiori animo, legere malint. Deplorandam, utrorumque, conditionem isti demum sapi-

sapienter declinant, qui vitae, studiorumque, rationes ita ineunt, ut nec, nimium properando, ad interitum festinent, nec, privatis meditationibus iugiter immersi, arborum sterilium instar, rei se publicae inutiles reddant; sed collectos, et reconditos, animi thesauros, iusto tempore, modeste expriment, et in proximi salutem, atque commoda, dispensent. Quorum in numerum cum TV, Respondens Clarissime, referri imprimis merearis, est, cur de TE optima quaeque ominari, certoque confidere possim, fore, ut spem, quam Patrum, et Fauctores, de Te sibi conceperunt, maximam, felici successu, propediem sis impleturus, conatumque, et laborum, cum laude, in literis susceptorum, fructum, non sine animi voluptate, percepturus amplissimum. Praeterquam autem, quod in Gymnasis variis, et vicina imprimis, Lipsiensium, Academia, quae TE, ab ineunte aetate, alumnium suum profitetur, et sinu, gremioque, sollicitè fovit, egregios, in omni disciplinarum genere, fecisti progressus, ad nostram tandem Leucoream delatus, non minorem impendisti operam, ut ad altiora, mature contenderes, iisque artibus animum, ante omnia, imbueres, quas, per omnem vitam, plurimum TIBI profuturas, tuo iudicio, rectè intellegas. Sedisti, hanc ob causam ad pedes Gama-

lie

lium Tuorum, singulari cum ardore, et constan-
tia, sacratoribusque sigillatim disciplinis to-
tum TE mancipaturus, in illud naviter incubu-
isti, ut autenticos imprimis, Veteris, et Novi, Testa-
menti, textus familiares TIBI redderes, et lingua-
rum, quae facem istis praeferunt lucidissimam,
subsidiis stipatus, strenue tandem opus sacrum,
urgeres. Et hinc evenit, ut non ex umbone
tantum Ecclesiastico, cum populi plausu, perora-
re saepius, sed et varios, in Academica Cathedra,
constitutos, Commilitones publice aggredi, eru-
ditosque cum iisdem sermones, de thematibus, in
disceptationem propositis, perite miscere, pecto-
reque, ad infligendos, et recipiendos, ictus, bene
praeparato, Opponentium tandem subsellis, cum
Respondentium scamno, sub ipsis novi anni au-
spiciis, fausto, felicique, sidere permutare potu-
eris. Meum hic est, ut conatus, longe honestis-
simos animitus TIBI gratuler, Deumque precer
immortalem, ut re, in superiori quoque cathe-
dra, ex voto, propediem confecta, super difficul-
tatibus cunctis, quae remoram animi destinatis in-
ficere poterant, felicissime triumphes. Dabam
e Museo, meo IV Non. Januar.

M DCC XV.

HB 153000 (11)

ULB Halle 3
003 948 544

56.

VD 17

9.

2. D. B. V.
DISSERTATIO PHILOLOGICA

DE
עֲרֵי מַקְלָט בְּלוֹיִים
SIVE

**PRAESIDIARIIS
LEVITARVM
VRBIBVS,**

Quam
AVSPICIO
SERENISSIMI PRINCIPIS ATQVE DOMINI
DOMINI
FRIDERICI AVGVSTI

ELECTOR. SAXON. HEREDIS,
IV. NON. IANVAR. A. R. G. M D CCXV.
IN AVDITORIO MAIORI
Publice tuebuntur
PRAESES

**JO. CHRISTOPHORVS
VVICHMANNHAVSEN,**
Linguarum Orientalium Prof. Publ. Facult. Philosoph. Senior,
& Biblioth. Academ. Director,

&
RESPONDENS
M. DANIEL ROSENFELD,
Lipfienfis.

WITTEBERGAE, TYPIS SCHROEDERIANIS.

